

LBRIS

We know
books

Octavian Soviany

Viata, lui
Kostas
Venetis

Ediția a III-a, revizuită



Hyperliteratura

I. Picioarele

Kostas a duhnit toată noaptea a moarte.

S-a trezit de câteva ori și m-a rugat să-i potrivesc pătura, jelindu-se de frig cu o voce chelălăită, deși afară era, după zăpușeala din timpul zilei, o noapte molcuță, cu iz de mlaștină și de mucigai.

I-am privit, înăbușindu-mi un suspin de durere, picioarele reci, unghiile care dobândiseră un galben nesănătos, falca de jos, ce-i tremura ușor în timp ce rostea cu greutate cuvintele, gura negricioasă și știrbă ce începuse să semene cu gaura unui poponar. Obișnuia să doarmă cu gura deschisă și, din fundul gâtlejului, îi ieșea un horcăit greu, care mă făcea să cred că se poate înăbuși dintr-o clipă într-alta.

Kostas îmbătrânise teribil numai în câteva săptămâni. Acum ieșea rareori la cerșit și nu mai era în stare să ducă la bun sfârșit nici una din faimoasele sale scamatorii, cu care, pe vremuri, reușea să-și umple pălăria de mărunțiș.

Trăiam de azi pe mâine, din micile mele furțișaguri, care erau și ele ca vai de capul lor, căci n-aș fi avut niciodată curajul să-mi strecor degetele în buzunarele vreunui barosan. Din punga săracă a unui gondolier beat ne țineam zilele, doar cu pâine și pește, rareori cu o înghițitură de vin sau cu o costiță de miel, cumpărată din cea mai ieftină măcelărie, unde carnea era mereu pe jumătate stricată.

Nu mă culcam niciodată sătul, deși Kostas abia dacă mai molfăia între gingiile sale, din care ieșeau cioturile unor dinți înnegriți, câte o bucățică de calcan perpelit pe cărbuni.

Mă dorea tot mai rar, iar împreunările noastre erau scurte și tot mai anevoioase. Înainte să adoarmă, îmi cerea uneori să-i prind între degete mădularul mare și negru, de armăsar, acum pe jumătate neputincios. Era o bucată călâie de carne care răspândea un miros înțepător de urină, provocându-mi o senzație de nod în stomac.

Atunci îmi aminteam de Kostas cel de odinoară, care mă poseda cu sălbăticie prin cine știe ce culcuș plin de ploșnițe.

Trecuseră aproape trei ani de când eram femeia lui Kostas Venetis.

M-a cules, într-o seară ploioasă, de pe unul dintre cheiurile Genovei, plătindu-i cu un cocoloș de bancnote, pe care nici măcar nu s-a ostenit să le numere, proxenetului napolitan, în ale cărui mâini nimerisem după luni nesfârșite de foame și de mizerie.

Kostas locuia într-un subsol, nu departe de ospătăria unde m-a îndopat cu pește prăjit și cu un vin acrișor, despre care spunea că pune sângele în mișcare. Eram pe vremea aceea un băiețandru slab și pipernicit, cu cearcăne violete sub ochi și gene aurii de nemțoaică. Poponarii din Genova mă porecliseră de altfel Nemțoaica.

Când a văzut că fața mea gălbejită prinde o rumeneală ușoară, Kostas mi-a trântit un ghiont între coaste și a bombănit o înjurătură grecească. Apoi m-a tras după el în vizuina de la subsol, unde mi-a cerut să-i încălzesc oasele pătrunse de umezeală. Degetele lui au început să mi se plimbe de-a lungul coapselor, pe urmă le-am simțit mângâindu-mi fesele cu foarte multă blândețe.

Kostas Venetis are niște mâini neobișnuit de frumoase, cu degete lungi și agile, a căror atingere m-a făcut de atâtea ori să izbucnesc în hohote dezlănțuite de plâns.

Mai multe maghernițe din Italia au fost martorele destrăbălărilor noastre. Câteodată luau parte și alți băieți, adunați de Kostas de prin tavernele rău famate ale orașelor unde poposeam, ba chiar și femei de stradă cu buzele vopsite strident, cărora mădularul lui Kostas le pătrundea nemilos în gaura dinapoi, sfâșiindu-le și despiciându-le fără milă părțile încă virgine, cu o încrâncenare de măcelar.

Le priveam zvârcolirile, le ascultam gemetele și așteptam cu nerăbdare momentul când Kostas va apuca mica mea bărbăție sculată cu degetele sale prelungi.

Misterele corpului omenesc îl fascinau pe tovarășul meu, pe care l-am surprins nu o dată răsfoind tratate groase de medicină și aruncându-și privirea inteligentă pe planșele anatomice.

Era nelipsit de la execuțiile care aveau loc în orașele pe unde treceam și nu voi uita niciodată cu ce ochi dilatați de curiozitate se uita la ultimele zvârcolituri ale bietelor trupuri decapitate, silindu-mă și pe mine să nu-mi dezlipesc ochii de eșafod.

După o săptămână de câștig mai bogat, începea să cotrobăiască prin dughenele anticarilor, căutând manuale de tortură medievale, pe care reușea să le obțină, tocmindu-se îndelung și fără rușine, pe prețuri de mai nimic, și le căra apoi în bârlogurile sale slinoase, unde le citea cu un fel de înfrigurare bolnăvicioasă.

Când era apucat de damblaua cititului, Kostas uita cu desăvârșire de mine. Îmi amintesc că la început mă tot foiam în jurul lui, încercând să-mi găsesc ceva de făcut și mirându-mă că Venetis știa să citească din cărți latinești, vechi de câteva sute de ani, ale căror pagini erau parcă gata să se destrame sub freamătul degetelor sale nervoase.

Un timp am privit peste umărul lui gravurile ce înfățișau orori de neînchipuit: mădulare zdrobite cu roata, tigve scalpate, trupuri retezate cu fierăstrăul sau cu intestinele scoase.

Deranjat de agitația mea, Kostas mi-a aruncat un ban de argint și m-a trimis să mânânc un pateu de iepure și să beau un sfert de vin dulce.

Așa am început să hoinăresc de unul singur, cunoscând toată pegra orașelor din Italia, legând prieteșuguri cu hoții și prostituatele, ascultând poveștile fioroase ale asasinilor, prin taverne întunecoase, unde un om cinstit n-ar fi pus piciorul cu niciun preț.

Câteodată șterpeleam și eu bănuții vreunui hamal sau ai unei putane abrutizate de băutura.

Odată m-am strecurat într-un bordel ieftin și am încercat să mă culc cu o muiere negricioasă, care mirosea tare a transpirație și s-a uitat cu dispreț la mădularul meu pe care încercase zadarnic să-l aducă la viață, folosindu-și limba și buzele.

IBDIS | We know books

Aceste desfrânări solitare luau sfârșit când Venetis, sătul de citit, se năpustea asupra mea, îmi smulgea pantalonii și mă pătrundea cu cruzime.

Reîncepeau nesfârșitele marșuri pe drumurile prăfoase ale Italiei, numerele de magie improvizate într-o piațetă din *cuatro cento* sau pe colțul unei mese de brad, într-una din acele *trattoria* care vând vin prost și salam bolognez, reîncepeau nopțile noastre de voluptate.

Cel mai ades poposeam la Veneția.

De fiecare dată, Kostas tocmea o gondolă, poruncind să fie purtat pe *canaletto*-uri lăturalnice, străjuite de pereți coșcoviți, plini de alge, viermănoși aproape de umezeală. Adora asemenea locuri, scăldate mereu într-o penumbră posomorâtă, unde mirosul de mâl clocit al Veneției băntuia cu atâta putere încât îmi simțeam stomacul cuprins de o contracție dureroasă.

Venetis îi cerea adesea gondolierului să poposească la umbra unui perete râios și își lăsa gândurile să rătăcească în voie, pufăind alene dintr-o țigară de foi.

În timpul acestor plimbări era mereu mohorât și tăcut. Clădirea închisorii părea că îl atrage în mod deosebit și i-am ocolit nu o dată zidurile întunecate, forfecate sus de creneluri prin care puteai desluși siluetele descărnate ale santinelilor.

Hardughia în care Kostas Venetis trage să moară e și ea la doi pași de clădirea crenelată a închisorii.

Odată, când l-am rugat să mă ducă să văd porumbeii din piața San Marco (cred că era cu prilejul primului nostru popas la Veneția) Kostas mi-a aruncat o privire disprețuitoare. Mi-a făcut totuși pe plac, bombănind tot timpul sudalme grecești printre dinți, apoi m-a târât într-o cârciumă mărginașă, unde a trebuit să beau cot la cot cu el până a doua zi dimineață. Atunci am fost azvârliți în stradă de birtașul mustăcios și tăcut, în fața căruia Kostas începuse să mă pipăie fără rușine. Și apoi să-mi muște buzele până la sânge, stârnind un cor de injurături la mesele din vecinătate.

Mi-am dat seama destul de curând că scârba oamenilor de treabă îl duce până în pragul voluptății pe Kostas Venetis.

Chiar și numerele lui de magie se deosebeau de ale altor iluzioniști: broaștele râioase și scorpionii, șobolanii și crabii cât un cap de copil,

fluturii negri de noapte și viperele cu corn erau nelipsite din aceste spectacole, de-a lungul cărora Kostas Venetis avea o figură mohorâtă și disprețuitoare, mijindu-și ochii, de sub pălăria dată cu bronz auriu, cu o sămânță de ură la spectatori.

Nu se înclina niciodată în fața mulțimii de curioși, care privea cu ochi dilatați de oroare la ciudatele sale vrăjitorii, pe care le înfăptuia în tăcere, fără a se folosi de obișnuitele lingușeli cu care cei din tagma lui încearcă de obicei să câștige generozitatea celor de față.

Și totuși pălăria pe care o plimbam printre numeroșii gură-cască adunați de faima lui Kostas Venetis se umplea aproape totdeauna de mărunțiș. Prin atitudinea sa distantă și disprețuitoare, prietenul meu știa să se facă respectat și poate chiar temut de publicul nostru, alcătuit din meșteșugari și mici negustori, din gospodine cu țâțele lăbărtate, din prostituate și din pungași.

Acum Kostas isprăvisese pentru totdeauna cu numerele lui de magie, transformându-se, doar în câteva luni, parcă devorat de un vierme lăuntric, într-o jalnică rămășiță a celui care fusese odinioară.

Așa că am rămas destul de mirat când, trezindu-se din somnul lui agitat și părând mult mai vioi decât fusese în ultima vreme, m-a trimis să cumpăr cerneală și hârtie de scris.

La întoarcere, l-am găsit așezat pe marginea patului, sorbind dintr-o sticlă ce stătuse multă vreme nedesfăcută, un vin ușor, de culoarea porfirului.

Figura lui scofălcită căpătase o roșeață nesănătoasă: culoarea bolnavilor de bojoc.

M-a privit mult timp printre gene (unde erau privirile pline de ură pe care le surprinsesem țâșnind de atâtea ori din pupilele sale negre ca păcura?), răsucindu-și mustățile groase, care îi dădeau aerul unui țigan.

Apoi mi-a spus că nu trebuie să mă las înșelat de părelnicele semne de sănătate. Peste câteva zile urma să ne despărțim pentru totdeauna.

Priveam ca hipnotizat buzele sale decolorate, dintre care izbucneau cuvinte tot mai ciudate, cuvinte pe care nu le mai auzisem niciodată din gura lui Kostas Venetis.

Nemțoaico, tu crezi pesemne că înainte să dau ortul popii vreau să mă pocăiesc pentru faptele mele bicsnice.

Dacă socotești așa, te înșeli, fiule.

Dar vreau să știi că eu, Kostas Venetis, aflându-mă cu puțin înainte de sfârșitul zilelor mele, vreau să-i dau cinste și mulțumită lui Dumnezeu, care, prin marea Lui milă, a făcut din mine unul dintre acele suflete blestemate, chemate și ele să dea mărturie, după știința și puterile lor, de slava și gloria celui Atoatefăcător.

Știu că te miri nespus auzind asemenea vorbe din gura mea deprinsă mai mult cu înjurătura.

Dar află că în cărțile cele vechi de înțelepciune scris este că există un nesfârșit al începutului și un nesfârșit al sfârșitului, un nesfârșit al binelui și un nesfârșit al răului, un nesfârșit al înaltului și un nesfârșit al adâncului, un nesfârșit al răsăritului și un nesfârșit al apusului, un nesfârșit al sudului și un altul al nordului.

Toți am ieșit din spiritul și din suflarea lui Dumnezeu și toți suntem spirit.

Cercul care le cuprinde pe toate se mișcă înainte și înapoi. Așa se nasc viața și moartea, pacea și tulburarea, înțelepciunea și prostia, bogăția și sărăcia, grădinile și deșerturile, frumusețea și urâtenia, domnia și servitutea, vederea și orbirea, auzul și surzenia, mirosul și lipsa mirosului, gustul și lipsa gustului, graiul și muțenia, îndestularea și foamea, împreunarea și neputința, lucrul și lenea, mersul și șchiopătatul, odihna și lânzezeala.

Pentru mine cercul s-a învărtit înapoi, dar prin răul pe care l-am făptuit am mărturisit despre bine și călcând mereu legea am mărturisit despre lege.

Dumnezeu ne alcătuiește pe unii drepți, iar pe alții strâmbi și schimonosiți. Dar cum ar ieși la lumină dreptatea dacă n-ar exista nedreptatea și cum s-ar putea recunoaște cele frumoase altminteri decât prin felul în care se deosebesc de cele schimonosite?

De mic copil, eu, Kostas Venetis, m-am cunoscut strâmb și strâmb am rămas până la bătrânețe.

Oamenii n-au putut să mă îndrepte nici cu binele nici cu răul. Și cum ar fi putut să o facă dacă – așa cum scrie în Cartea Eccleziastului – numai Dumnezeu poate să îndrepte cele strâmbate de Dumnezeu?

De ce îi îndreaptă pe unii și îi strâmbă pe alții – asta-i o taină pe care numai Dumnezeu Unul o știe și o cunoaște.

Te-am trimis să cumperi cerneală și hârtie de scris fiindcă îți voi istorisi viața mea, iar tu o vei însemna pe hârtie întocmai după cuvântul meu, fără să pui nimic de la tine.

În loc să mă mărturisesc popilor, mă voi mărturisi ție, care ești un suflet nevinovat, căci în Cartea Sfântă scris este să ne mărturisim păcatele unii altora.

Nu mă căiesc pentru niciuna din faptele pe care ți le voi povesti. Dacă binele se face din voia lui Dumnezeu și răul se face tot din voia lui Dumnezeu.

Trandafirul este un gând al lui Dumnezeu. Dar și șarpele cu clopoței este tot un gând al lui Dumnezeu.

Dacă șarpele cu clopoței are un rost și un tâlc, atunci și Kostas Venetis a avut un rost și un tâlc, iar restul, fiule, nu-i decât pălăvrăgeală popească.

Nu poți primi din mâinile popilor îndurarea lui Dumnezeu. Îndurarea Lui o dă numai El, care a făcut trandafirul și șarpele, care îi îndreaptă pe unii și îi strâmbă pe alții.

Ia, fiule, condeii și scrie:

Eu, Kostas Venetis, sunt grec după tată și după mamă, născut într-un sat așezat nu departe de Salonic. Acolo domnea încă puterea turcului, dar prin satul nostru rareori rătăcea câte un soldat măsliniu, cu fes roșu și mustați lăsate în jos.

La nașterea mea, tata avea patruzeci și patru de ani și stăpâna o mică livadă de măslini, ale cărei venituri, schimbătoare de la an la an, nu l-au ajutat nicidecum să se chivernisească.

Tatăl meu era un bărbat care plângea foarte ușor, motiv pentru care nu l-am putut respecta niciodată. Era socotit cam sărac cu duhul, fiindcă nu fuma, nu bea nici *ouzo* nici vin și nu avea, ca ceilalți bărbați, ibovnică în satele din apropiere. În schimb o visa – cam o dată pe an – pe Maica Domnului și își povestea visurile oamenilor din sat, care petreceau pe seama lui, împungându-l cu zeflemele subțiri (căci grecul e om subțire de felul lui), și părintelui Makarios, care îl asculta în tăcere, clătinând cu gravitate din cap.

LIBRIS | We know books

Dacă e adevărat că părinții mănâncă aguridă, iar copiilor li se strepezesc dinții, nu știu ce aguridă mâncase tatăl meu, dar știu că intra și el în rândul oamenilor însemnați cu beteșuguri ciudate, despre care se spune că sunt oglinda unor păcate, săvârșite în viața asta sau într-una din viețile noastre de dinainte. Căci trebuie să știi, fiule, orice om are șiruri nenumărate de vieți, iar de câte ori inima noastră dă greș ni se îngăduie să o luăm de la capăt, așa că există un timp al plecării, dar și un timp al întoarcerii, un timp al morții, dar și un timp al reînvierii, un timp al semănatului și un timp al culesului.

Ciudățenia tatălui meu fusese aceea că până la treizeci de ani vorbise cu glas de femeie. Așa îl apucaseră oamenii când a venit de la Salonic pentru a pune orânduială în moștenirea unei rude îndepărtate: o livadă de măslini, o casă frumoasă de piatră și câteva oi. Felul său ciudat de-a vorbi le făcea să chicotească pe femeile satului care îl porecliseră Fătălăul, în timp ce bărbații, la rându-le, îi aruncau, de sub sprâncenele lor frumos arcuite (căci așa sunt grecii de felul lor) priviri pline de înțeles și se fereau din calea lui, temându-se că e purtătorul unui blestem ce le-ar putea lega bărbăția pentru totdeauna.

Ciudățenia și mai mare a fost însă că, la exact treizeci de ani, tatălui meu i s-a îngroșat pe neașteptate vocea și, brusc, a început să vorbească la fel ca toți bărbații din sat, și-a luat o nevastă și s-a împrietenit cu părintele Makarios, considerat omul cel mai învățat de prin părțile locului.

De la dânsul am învățat și eu – așa cum îți voi povesti ceva mai târziu – latinește și evreiește.

Poate și din pricină că până la treizeci de ani vorbise cu glas de femeie, tatăl meu se simțea mai bine în tovărășia nevestelor decât a bărbaților. De câte ori i se ivea prilejul să se amestece într-o adunare de muieri, fața i se lumina de un zâmbet sfios, și atunci când mama (femeie aprigă de felul ei și strașnică băutoare de *ouzo*) făcea glume nerușinate pe seama acestei slăbiciuni nedemne de un bărbat tare în fudulii, tata (care socotesc că nu era prea tare în fudulii) roșea până-n albul ochilor și începea să se bâlbâie.

Eu l-am disprețuit totdeauna și nu cred că maică-mea (despre care cumetrele din sat trăncăneau verzi și uscate) m-a plămădit din sămânța lui.

Rudele sale de la oraș îi semănau întru totul unchi slăbănogi, cu fețele făinoase și fără vlagă în șolduri mătuși bolnave de piept care tușeau tot timpul și scuipau sânge, verișori numai piele și os, cărora le puteam sfârâma fălcile dintr-o singură izbitură de pumn.

La aceste rude mergeam în vizită de câteva ori pe an, cărându-le plocon ba niscaiva ulcioare cu ulei de măsline, ba vreun curcan îndopat, ba vreo câteva duzini de ouă proaspete legate într-o basma.

Locuiau în case nearătoase, pline de praf, unde îți venea greu să răsufli, aliniată de-a lungul unor ulițe mărginașe, cu ogrăzi prin care cotcodăceau găini parcă rebegite de frig, cu creasta decolorată, și în care creșteau straturi pipernicite de șofran și de busuioc.

Mătușile (pe care nu mă pricepeam să le deosebesc nici după nume, nici după chip) îmi aruncau căutăături mieroase, mă mângâiau pe creștetul capului cu degetele lor ascuțite, îmbiindu-mă cu vreo dulceață zaharisită sau cu cine știe ce acadea lipicioasă, uitată pe marginea poliței de vreunul din verișorii aceia plini de limbrici, pe care mă obișnuisem să-i călăfătuiesc în bătaie.

În fața maică-mii era așezată o carafă cu *ouzo* și un păhăruț de argint cât un degetar, în timp ce sărmanul tata se ghemuia undeva pe o laviță mai îndepărtată, bucuros că poate ciuli urechea, cât mai nebăgat în seamă, la trâncănelile muieresti însuflețite de rachiul dulceag, de la care nu se dădeau înapoi nici mătușile mele.

De obicei, maică-mea întrecea măsura la băutura. Când o auzeam vorbind cu limba împleticită, izbucnind în lălăituri deșucheate sau ocărându-l pe tata, care se făcuse pe lavița lui mic cât un șoricel, îmi simțeam obrajii aprinzându-se de rușine. Câteodată se întâmpla ca până la urmă tata să-și iasă și el din fire, și atunci se spurcau unul pe altul cu vorbele cele mai murdare, fără să se rușineze de femeile acelea bolnave de piept, care alunecau ca niște umbre pe lângă pereți și uneori tușeau muștrător din adâncul bojocilor lor betegiți, ștergându-și pe urmă buzele spălăcite cu un colț de broboadă.

Vezi tu, Nemțoaico, Dumnezeu ne poruncește să dăm cinstire părinților noștri, dar puțini părinți sunt cu adevărat vrednici de cinste. Trebuie să știi că nu doar părinții mei, ci și părinții mai tuturor băieților cu care bateam coclaurii satului și pe care îi umpleam adesea de sânge, căci eram mai tare ca ei, erau niște lepădături. Asemenea

părinți îți schilodesc sufletul și asta se face, fiule, după voia lui Dumnezeu, care îi îndreaptă pe unii și îi strâmbă pe alții. Pe mine m-a strâmbat mai mult, dar eu n-am avut niciodată trufia să mă socotesc drept, iar acum, când sunt pe patul de moarte, am ajuns în sfârșit să le dau cinstire părinților mei, tocmai din pricină că strâmbătatea mea s-a născut dintr-a lor și e după voia lui Dumnezeu.

Când era apucat de mânie, tata își dădea pumni în cap și zbiera că o să-și facă de petrecanie.

Mătușile mele, care-i știau de multă vreme apucăturile, culegeau atunci toate cuțitele de pe masă și le doseau cât puteau ele de bine, cu toate că tatăl meu nu tăiasse în viața lui nici măcar un pui de găină. Verișorii își ițeau și ei, la ușă sau la fereastră, venind într-un suflet de prin cotloanele pe unde își depănau jocurile lor de fetițe, mutrișoarele strâmbate de spaimă. Aveau niște ochi albaștri de vițeluș, ce clipeau spre noi cu frică și cu mirare. De mine le era teamă, nu mă poșteau niciodată să mă joc cu ei, iar până la plecarea noastră stăteau de obicei pitiți prin acareturi și magazii, de unde le puteai auzi glasurile sfoase, îngânând tot soiul de cântecele nătânge.

Iată, fiule, din ce fel de neamuri se trage Kostas Venetis.

Dintre toți acești verișori, singurul cu care mă împrietenism oarecum era Iannis, un băiețuș rotofei și trandafiriu, ceva mai mic decât mine.

Iannis mânca orice: frunze, flori, pământ, coji de var răzuite de pe pereți, până și murdărie de câine. Cel mai mult îi plăcea însă să mozolească între gingii o tulpină de busuioc.

Vorbea puțin, ba aproape că nici nu vorbea și, cum nici eu nu sunt de soiul meu prea vorbăreț, ne înțelegeam mai mult prin semne și prin ghionturile pe care ni le trăgeam între coaste ori de câte ne minunam de ceva.

Își încropise ascunzătoarea într-o ladă mare din magazie, pe care o căptușise cu paie și zdrențe. Câteodată mă vâram alături de Iannis în lădoiul acela încăpător, ce se putea acoperi cu o perdea veche de catifea, mâncată de molii și aproape mucegăită. Stăteam lipiți unul de celălalt, răsufând rar, ca după o trudă îndelungată. Apoi deodată